

КРАДЕЦ НА ВРЕМЕ

АГ

TERRY PRATCHETT

THIEF OF TIME

© Terry and Lyn Pratchett, 2001

First published in 2002 by Transworld Publishers.

Transworld Publishers is part of

the Penguin Random House group of companies

cover illustration copyright © Josh Kirby

DISCWORLD® is a trade mark registered by Terry Pratchett

All rights reserved.

Тази творба е художествено произведение. Описаните имена, персонажи, места и случки са продукт на въображението на автора. Всички изказвания, случки, описания, информация и материали от всякакъв друг вид, съдържащи се в произведението, са само и единствено с цел забавление и не трябва да се разчита на тяхната точност, нито да бъдат правени опити да бъдат възпроизведени, тъй като това може да доведе до наранявания. Всички права запазени. Никаква част от тази книга не може да бъде ползвана или възпроизвеждана без изричното знание и писменото позволение на издателя.

КРАДЕЦ НА ВРЕМЕ

© Архонт – О, 2023

Всички права запазени.

Автор: © Тери Пратчет

Корица: © Джош Кирби

Превод: © Владимир Зарков

Редактор: Весела Петрова

Коректор: Станка Георгиева

Предпечат: Студиото на А

Издател: Архонт – О

Английска, второ издание

ISBN 978-954-422-127-0

ТЕРИ ПРАГЧЕТ

**КРАДЕЦ
НА ВРЕМЕ**

София, 2023

Както е написано в „Първи свитък на Уен Вечно изненадания“, Уен излязъл от пещерата, където го осенило просветлението, и пристъпил в светлината на първия ден от остатъка на живота си. Позагледал се в изгряващото слънце, защото не го бил виждал до този момент.

Побутнал със сандала си унесеното в сън тяло на своя ученик Дръвчо и му рекъл:

– Аз прозрях. И вече разбирам. – Запънал се и посочил нещото до Дръвчо. – Какво е това изумително явление?

– Тъ... тъ... дърво, учителю – отвърнал Дръвчо, който още се разсънвал. – Не помните ли? Беше си тук и вчера.

– Нямаше никакво вчера.

– Тъ... тъ... според мен *имаше*, учителю – възразил ученикът и се надигнал тромаво. – Не помните ли? Покатерихме се дотук, аз приготвих гозба и изядох кората на вашия *скланг*, защото вие не я искахте.

– *Помня* вчерашния ден – замислено промълвил Уен. – Но споменът е в главата ми *сега*. Имало ли е наистина вчера? Или истински е само споменът? Правдиво ще е да кажа, че вчера още не бях роден.

Лицето на Дръвчо застинало в маска на измъчено недоумение.

– Скъпи ми глупавичък Дръвчо – рекъл му Уен, – аз научих всичко. В свитата шепа няма нито минало, нито бъдеще. Има само сега.

Няма друго време освен настоящето. Предстои ни много работа.

Дрѣвчо се почудил. Долавял нещо ново у учителя си. Имало сияние в очите му, а при всяко негово движение въздухът се озарявал от странно сребристосинкаво блещукане като отражения в течни огледала.

– Тя ми обясни всичко – продължил Уен. – Узнах, че времето е създадено за хората, а не обратното. И се научих как да му придавам форма и да го направлявам. Знам как да превърна мига във вечност, защото той вече си е тъкмо такъв. И мога да предам тези умения дори на теб, Дрѣвчо. Знам и отговорите на множество въпроси. Питай.

Ученикът го зяпал сънливо. Било твърде рано дори за толкова ранно утро. Само в това не се съмнявал.

– Тъ... А какво ще желае учителят за закуска?

Уен зареял поглед от техния бивак към заснежените долини и поаленелите върхове, после и към златистата светлина на деня, която сътворявала света. Поумувал над някои човешки чудатости.

– А, този въпрос е от *по-трудните...*

За да съществува нещо, то трябва да бъде наблюдавано.

За да съществува нещо, то трябва да има свое място в пространството и времето.

Ето ви го обяснението защо девет десети от масата на Вселената се губят от сметките.

Тези девет десети от Вселената представляват знанието за мястото и посоката на всичко в другата една десета. Всеки атом си има биография, всяка звезда – досие, всяко химическо взаимодействие – подобие на инспектор с бележник в ръка. Деветте десети не влизат в сметките, защото те представляват именно сметките за останалото, а няма как да видиш собствената си глава отзад*.

Всъщност девет десети от Вселената са канцеларщина.

А ако искате да научите историята, спомнете си, че тя не е като размотаваща се нишка. Историята се тъче. Случки на различни места и в различни моменти се събират към мъничка точица в пространство-времето, към свършения миг.

Да си представим, че някой цар е бил убеден да облече новите си дрехи от толкова фин плат, че за окото на непросветения те просто не съществуват. Да речем, че едно момченце изтъква този факт на висок глас...

Тогава имаме историята за новите дрехи на царя.

Но ако знаете малко повече, ще се превърне в историята за момчето, което отнесло заслужен пердах от баща си заради оскърблението на величеството, а накрая било тикнато зад решетките.

* Освен в извънредно малките вселени.

Или историята как цялата тълпа била обградена от стражници, за да чуе следните думи: „Нищо подобно не се е случвало, ясно? Някой да е против?“.

Или пък историята как цяло царство изведнъж открило предимствата на „новите дрехи“ и се впуснало въодушевено в здравословни спортни занимания* с жизнерадостен и бодър дух. Тези забавления печелели мнозина нови почитатели с всяка година и довели до рецесия поради упадъка в производството на по-обикновено облекло.

Дори може да стигнем до историята за голямата епидемия от пневмония през '09 година.

Зависи какво знаете.

Да речем, че наблюдавате бавното натрупване на сняг през хилядолетията, който се сляга и притиска дълбоко вкопаните скали, докато глетчерът не започне да пуска своите айсберги. Те се носят по мразовитите води и вие опознавате товара им от весели полярни мечки и тюлени, които предвкусват прекрасния нов живот в другото полукълбо, където според мълвата гъмжало от хрупкави пингвинчета. И изведнъж – *тряс!* Надвисва трагедията, въплътила се в хиляди тонове желязо, незнайно как задържащо се на повърхността, и една вълнуваща песен от филм...

Тогава бихте поискали да научите *цялата* история.

* Предимно с много големи надуваеми топки в ръце.

А тази история започва с бюро.

Ето едно бюро на професионалист. Очевидно е, че в работата е смисълът на целия му живот. Има и... мили човешки детайли, но само доколкото ги допуска строгата практичност в хладния свят на дълга и прилежно спазвания ред.

Тези мили дреболии се състоят най-вече в единственото шарено петно сред тази картина от сиво и черно. Това е керамична чаша за кафе. Някой някога се е опитал да направи чашата забавна. На нея има доста неубедително изображение на плюшено мече и надпис „На най-чудесния дядо в света“. А леките разлики в изписването на думата „дядо“ показват ясно, че чашата е купена от сергия, където се предлагат *стотици* подобни, несъмнено предназначени за най-чудесните дядовци/бащи/майки/баби/лели/и т.н. И човек се досеща, че само някой, чийто живот е лишен от почти *всичко* останало, ще е готов да цени такава евтина пошлотия.

Сега в чашата има чай с резенче лимон.

Върху мрачния плот на бюрото се намират още канцеларско ножче във формата на миниатюрна коса и няколко пясъчни часовника.

Смърт взема чашата с костеливата си ръка...

... и отпива глътка, после се заглежда за миг в надписа, който е прочел хиляди пъти, а накрая оставя чашата.

– ДОБРЕ – изрича с глас като звън на погребална камбана, – ПОКАЖИ МИ.

Последният предмет върху бюрото е някаква механична измишльотина. Няма по-подходящо описание за него. Основните му части са два диска. Единият е разположен водоравно и побира пръстен от мънички квадратчета, които при взирание отблизо се оказват килимчета. Другият е монтиран отвесно и по него има множество прътчета, крепящи миниатюрни филийки, намазани с масло. Всяка филийка е поставена така, че да се клатушка хлабаво във всички посоки, когато завъртането на колелото я доближи до диска с килимчетата.

– СТРУВА МИ СЕ, ЧЕ ЗАПОЧВАМ ДА СХВАЩАМ ИДЕЯТА – отбеляза Смърт.

Фигурката до устройството напето отдаде чест и грейна в усмивка, доколкото това е достъпно за черепчето на плъх. Нагласи пилотски очилца пред очните си кухни, запретна наметалото си и се настани в машината.

Смърт тъй и не можа да си обясни защо допусна Смърт на мишките да съществува самостоятелно. Та нали да бъдеш Смърт означава да си Смърт на *всичко*, включително всевъзможните гризачи. Но може би всеки се нуждае от своя частичка, на която – образно казано – е позволено да тича гола под дъжда*, да мисли за немислимото, да се спотайва в тъгла и да шпионира света, да върши всичко забранено, което доставя такова удоволствие.

* Едно твърде надценявано забавление.

Смърт на мишките полека натисна педалите и колелата се завъртяха.

– Вълнуващо, а?

Дрезгавият глас, прозвучал до главата на Смърт, принадлежеше на гарвана Куот, който се присламчи към домакинството му в ролята на личен превоз и приятелче на Смърт на мишките. Гарванът често повтаряше, че участвал в бизнеса само заради шанса да похапне очички.

Килимчетата се завъртяха. Мъничките филийки с масло пляскаха по тях наслуки – понякога с мазно жвакане, друг път без него. Куот наблюдаваше внимателно за всеки случай, да не би да се мерне някое оченце.

Смърт забеляза старателно изработения механизъм за повторното намазване с масло на всяка филийка. Още по-сложно устройство измерваше броя на оплесканите с масло килимчета. След две пълни завъртания стрелката на устройството се вдигна до 60 процента и колелата спряха.

– Е, И? – вдигна рамене Смърт. – АКО ОПИТАШ ОТНОВО, НИЩО ЧУДНО ДА...

Смърт на мишките превключи на по-висока скорост и пак натисна педалите.

– ПИСУК – настойчиво каза той.

Смърт сговорчиво се наведе да гледа отблизо.

Този път стрелката стигна само до 40 процента.

Смърт се наведе още малко.

Осемте изцапани с масло килимчета бяха тъкмо онези, които филийките пропуснаха при първия опит.

В машината зачегъртаха зъбни колелца. Табела на пружинки се издигна с неравномерни гласъци.

След миг бенгалски огньове запращаха на пресекулки и скоро угаснаха от двете страни на изписаната дума: ЗЛОНАМЕРЕНОСТ.

Смърт кимна. Точно това бе очаквал.

Прекося кабинета си след подтичващия Смърт на мишките и стигна до огледало в цял ръст. То тъмнееше като дъното на кладенец. Рамката беше украсена с резбовани черепи и кости, за да бъде угодено на вкоренения шаблон. Смърт не би могъл да погледне отражението на черепа си, ако около него има розички и херувимчета.

Смърт на мишките се покатери по рамката, впивайки нокътчета, застана отгоре и се взря нетърпеливо в Смърт. Куот изпърха към стъклото и клъвна веднъж отражението си. Според него винаги си струваше да провери дали не му е излязъл късметът.

– ПОКАЖИ МИ – промълви Смърт. – ПОКАЖИ МИ!... МОИТЕ МИСЛИ.

Появи се шахматна дъска, само че триъгълна и толкова голяма, че се виждаше само най-близкият ѝ ъгъл. Точно в този връх се намираше светът на Диска, който едва се крепеше на ръба на невероятното и затова беше гранична зона. А щом има граница, случва се

някой да я прекрачи. Понякога във Вселената се промъкват твари, които не се стремят да уредят по-добър живот за децата си и не жадуват чудесно бъдеще в ролята на берачи на плодове и домашни прислужници.

На всеки друг бял или черен триъгълник по дъската, чак до безкрая, стоеше малка сива фигурка, която много приличаше на празно закачулено наметало.

„ЗАЩО ТЪКМО СЕГА?“ – питаше се Смърт.

Познаваше ги. Те не бяха никаква форма на живот. Те бяха форма на... неживот. Наблюдаваха как работи Вселената, бяха нейни чиновници, нейни *ревизори*. Те се грижеха колелата да се въртят, а камъните да падат.

И бяха убедени, че за да съществува нещо, то трябва да има място в пространството и времето. Човечеството се оказа за тях гадна потресаваща изненада. На практика то въплъщаваше онова, което няма свое място в пространството и времето – въображение, състрадание, надежда, история и вяра. Премахнеш ли тези неща, остава само някаква безопашата маймуна, която често пада от клоните на дърветата.

Следователно според тях притежаващите разум живи същества бяха отклонение. Тези създания разваляха спретнатата подредба. Ревизорите *мразеха* такива твари. И от време на време се мъчеха да поразтребят.

Предишната година астрономите из целия Диск наблюдаваха озадачени как звездите кротко се носят из небето, докато световната

костенурка завива. Нямаше как да надникнат под Диска и да открият причината за това – прастарата глава на Великата А’Туин се подаде напред и с рязко движение челюстите си почисти от небето астероида, който иначе щеше с точното си попадение да премахне веднъж завинаги нуждата от календари на Диска.

Светът можеше да се справи с толкова очевидни заплахи. Затова сивите наметала вече предпочитаха по-изтънчени и непредпазливи набези в непреклонния си стремеж да имат вселена, където не се случва нищо непредвидено.

Ефектът на задължителното падане на сандвича с маслото надолу беше нищожен, но несъмнен признак. Подсказваше, че онези са се разшетали. „Откажете се! – гласеше вечното им послание. – Превърнете се отново в бучици плът из океана. На бучиците лесно ще им видим сметката.“

Смърт знаеше, че голямата игра се води на много равнища. И често не е леко да разпознаеш играчите.

– ВСЯКА ПРИЧИНА ИМА СВОЕТО СЛЕДСТВИЕ – промълви на глас. – ЗНАЧИ ВСЯКО СЛЕДСТВИЕ ИМА СВОЯТА ПРИЧИНА. – Кимна на Смърт на мишките. – ПОКАЖИ МИ... НАЧАЛОТО.

Тик-так

Беше нощ през една люта зима. Мъжът затропа силно по задната врата на къщата и от ударите дебелият сняг се засмъква по покрива.

Момичето, което се възхищаваше на новата си шапка пред огледалото, посмъкна бездруго изрязаното си деколте още малко, за да разкрива прелестите ѝ, в случай че посетителят е от мъжки пол. Чак тогава отиде да отвори.

На фона на сякаш премръзналите звезди се очертаваше силует. По наметалото му вече се трупаша едри снежинки.

– Вие ли сте госпожа Ог, акушерката? – попита човекът.

– Всъщност съм госпожица – гордо го поправи тя. – И освен това съм вещица, разбира се.

Тя посочи новата си черна шапка. Все още я носеше, дори когато беше сама в къщата.

– Трябва да дойдете веднага. Много е спешно.

Момичето като че изведнъж изпадна в паника.

– Да не е госпожа Тъкачева? Май щеше да ѝ дойде времето след две-три сед...

– Дойдох отдалеч – осведоми я силуетът. – Казват за вас, че сте най-добрата в целия свят.

– Кой, аз ли?! Израждала съм само едно бебе! – призна госпожица Ог унило. – Лелчето е с доста по-голям опит от мен! И старата Мини Фортрайт! На госпожа Тъкачева щях да бабувам сама за пръв път, 'щото тя е широка като гардер...